

Předvídání kvalifikačních potřeb

„Předpovídání je vždycky obtížné, zvláště když se týká budoucnosti.“
Niels Bohr

Jednou z oblastí, které se Observatoř dlouhodobě věnuje, je předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce. Zkoumání budoucího vývoje ekonomiky a včasná identifikace měnících se požadavků, které tento vývoj klade na profese a kvalifikace, jsou ve vyspělých evropských zemích považovány za klíčovou komponentu pro strategická rozhodování na trhu práce i ve vzdělávací sféře. Země jako Irsko, Velká Británie, Nizozemsko, Německo, Rakousko, Finsko nebo Kanada investovaly v minulých letech značné úsilí na vytvoření systémů předvídání, které informace tohoto druhu pravidelně přináší. Obdobný cíl sleduje v rámci svých projektů i Observatoř.

Ing. Věra Havlíčková, havlickova@nvf.cz
Ing. Jiří Braňka, branka@nvf.cz
Mgr. Zdeňka Šimová, simova@nvf.cz

Kvantitativní projekce

Zahraniční zkušenosti ukazují, že nejvhodnějším postupem při zjišťování kvalifikačních potřeb je kombinace různých metodických přístupů. Jedním z nich je i matematické modelování. To aplikuje Observatoř ve spolupráci s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, když využívá prognostický model ROA-Cerge, vytvořený koncem 90. let v rámci mezinárodního projektu vedeného Observatoř. Model vyhovuje použití na národní úrovni. Umožňuje zjišťovat situaci na pracovním trhu v příštích pěti letech z hlediska uchazečů o práci i zaměstnavatelů. Porovnává budoucí nabídku pracovní síly s její poptávkou podle kvalifikačně profesních a dalších charakteristik. Model je náročný na datové vstupy, ale základní myšlenka jeho fungování je poměrně jednoduchá.

Poptávka je složena ze tří částí. Nahrazovací poptávka zachycuje potřebu zaměstnavatelů nahradit pracovníky, kteří během prognózovaného období opustí pracovní trh (např. odejdou do důchodu). Tento typ projekce vyžaduje informace o tocích na trhu práce pro jednotlivé věkové skupiny. Expanzní poptávka vyjadřuje změnu v rozsahu zaměstnanosti v daném povolání nebo vzdělanostní skupině během sledovaného období. Prognóza této části poptávky je založena na střednědobé předpovědi vývoje zaměstnanosti v 15 odvětvích ekonomiky. Substituční poptávka vyjadřuje možnost nahradit pracovníky s určitým vzdělanostním profilem pracovníkem s jiným, avšak profesně příbuzným profilem. Souhrn těchto poptávek tvoří celkovou poptávku pro každou vzdělanostní skupinu nebo skupinu povolání, jichž je 27 respektive 32.

Předpověď **nabídkové** strany vychází z velikosti existující pracovní síly, dále zahrnuje příliv budoucích absolventů škol a osob krátkodobě nezaměstnaných. Porovnáním identifikujeme, u kterých vzdělanostních skupin lze očekávat v cílovém roce převis nabídky či poptávky. Získáme dva typy výstupu. Jedním je prostý roz-

díl mezi nabídkou a poptávkou, umožňující kvantifikovat rozsah budoucí nerovnováhy. Druhý výstup tvoří dva poměrové indikátory. Indikátor budoucích vyhlídek na trhu práce vypovídá o pravděpodobnosti, s jakou osoba určitého vzdělání najde zaměstnání. Indikátor budoucích vyhlídek při najímání zobrazuje situaci z pohledu poptávkové strany. Vyjadřuje, jakou bude mít zaměstnavatel šanci přijmout zaměstnance s daným vzděláním. Indikátory nabývají hodnot od 0 do 2. Pro snazší interpretaci jsou spojitě indikátory nahrazeny 5 kategorickými stupni popisujícími situaci na trhu práce jako výbornou, lepší, dobrou, horší a špatnou. Pro názornost uvádíme výňatek z výsledků z projekce pro období 2007-11:

Číslo klustru	Obor vzdělání	Vyhledka na získání zaměstnání
2	Základní vzdělání	horší
3	Řízení a obsluha strojů, strojírenství, hutnictví	lepší
4	Elektrotechnika, doprava, spoje	výborná
5	Chemie, potravinářství	dobrá
6	Textil, oděvnictví, výroba obuvi	dobrá až lepší

Nevýhodou prognózy získané pomocí kvantitativního prognostického modelu je značný stupeň agregace výsledků a nedostatek informací o kvalitativních aspektech požadovaných kvalifikací. Protoje vhodné začlenit tento informační zdroj do širšího rámce systému pro včasnou identifikaci vzdělávacích potřeb, o jehož vybudování se Observatoř snaží. To by umožnilo vytvářet a propojovat tématicky obdobně zaměřené informace získané různými metodickými postupy a vytvářet tak co možná nejužitečnější obraz budoucnosti.